JAC. VAN GILS

ARCHITECT - ROTTERDAM

UITGEVOERDE GEBOUWEN,

PROJECTEN ENZ.

VERTEGENWOORDIGING EN TOONZAAL

ROTTERDAM

ZUIDBLAAK 68 TELEFOON 4589

Z.H. MACHINEFABRIEK EN CONSTRUCTIEWERKPLAATS
ANTON KRÖNER
BEEKLAAN TELEFOON 2938 DEN HAAG

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
STEENFABRIEK „OUDERZORG"
TE LEIDERDORP (HOLLAND)
(FABRIEKEN „OUDERZORG" EN „CANTON")

ALLE KLEIWAREN, onverglaasd en verglaasd.
MACHINALE STEEN IN GANGBARE MATEN.
Handvormsteen in alle maten, profielen en kleuren;
zoowel voor Restauratiewerken als voor Nieuwbouw.
Tegels, Pannen en Terra-Cotta, geheel volgens teekening.
LEIPANNEN IN ALLE TYPEN.

A. STROUCKEN & C^O
ROTTERDAM
MEERMANSSTRAAT 45 :: TELEFOON 8432
ATELIER VOOR
GLAS IN LOOD, GEËTST GLAS,
GLAS IN KOPER, GEBRAND GLAS

ZILVEREN BEKRONING GOUDEN
AUG. WEIMAR
: DECORATEUR :
: SCHILDER :
ROTTERDAM
TELEFOON : 4065 :
ATELIER
NIEUWEHAVEN. 116

NAAML. VENNOOTSCHAP
STEENFABRIEK „UDENHOUT"
V/H WEIJERS & C^O - UDENHOUT
STEENVERVOER PER SPOOR
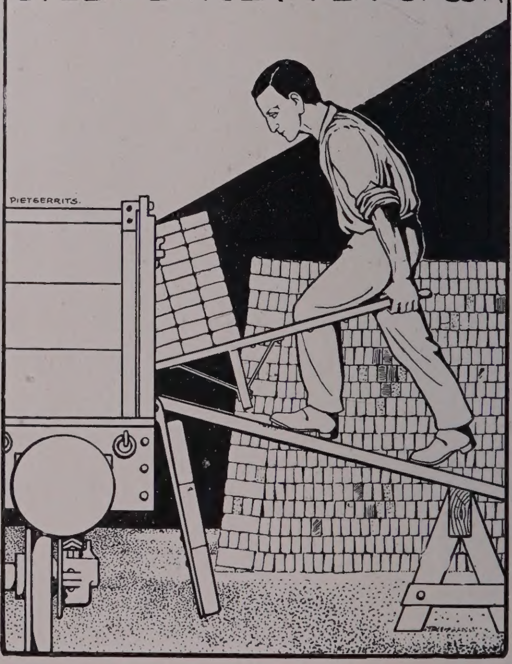

PRACHTIGE GEVELSTEENEN, PRIMA KLINKERS voor waterdicht werk - PROFIELSTEENEN - ORNAMENTSTEENEN
HANDVORMSTEENEN in alle afmetingen en vormen
Speciaal-Product van fijn genuanceerde kleur:
„Oud-Brabantsche" Steenen, in hand- en machinevorm

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

VAN WIJNGAARDEN & Co'S HANDELMIJ

PELGRIMSTRAAT 60
ROTTERDAM

Houthandel
Bouwstoffen
Groeveleien
Bestratings-
materiaal

GROOTE VOORRAAD
BILLIJKE PRIJZEN

VERTEGENWOORDIGERS DER
OAKELEY SLATE QUARRIES Co. Ltd. LONDEN
LEVERANCIERS VAN DE LEIEN VOOR HET VREDESPALEIS

A. VAN WIJNGAARDEN & ZONEN Opgericht A⁰. 1837 ROTTERDAM

FABRIEKSMERK

HEIDELBERGER
PORTLAND CEMENT
In Zakken en in Vaten
NORMAAL EN SNEL BINDEND

Alleenverkoopers van Prima Witte
PARIAN EN KEENES
MARMER-CEMENTEN
VRAAGT BESCHRIJVING

"THREE STARS"
A v W z Z
WETTIG GEDEPONEERD

VLOER- EN WANDTEGELS :: ALLE BOUWSTOFFEN

J. TH. SCHULTEN

AANNEMER
DELFT
TELEFOONNUMMER 141

AANNEMER VAN DEN BOUW DER R.K. BIJKERK
VAN DEN H. NICOLAUS EN GEZELLEN TE DELFT

J. BROERE - ROTTERDAM

DIJKSTRAAT 115-117 TELEFOON 2407

GLAS IN LOOD

GESCHILDERD GEBRAND GLAS
GLASETSERIJ ENZ.

Koninklijke Kralingsche Tapijtfabriek
„Werklust"
W. Stevens & Zonen
Rotterdam

Smyrna Tapijten worden in alle karakters en volgens speciale ontwerpen uitgevoerd

L. RINGLEVER ROTTERDAM EN HILLEGERSBERG

FABRIEK VAN KUNSTSMEEDWERKEN IN ANTIEK EN MODERNEN STIJL,
IN KOPER, BRONS EN IJZER

Balustrades · Kassahekken · Schuifhekken
Traphekken · Lifthekken · Entréehekken

SCHOUW-INRICHTINGEN als:
rijke Vuurkorven en Vuurpaarden, rijke Hollandsche en Engelsche Haarden

Marquizen, Beslagwerk, Raamkorven, Kronen en Lustres

Heiwerk Silo Maashaven, Rotterdam 1910

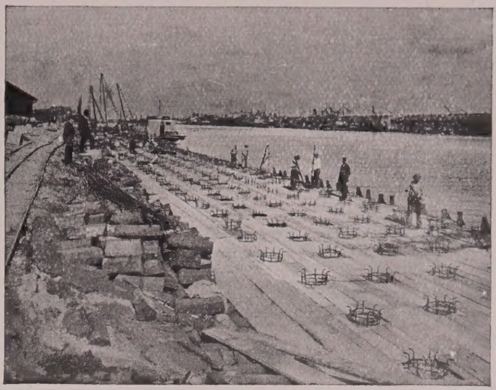

Bouw Kademuur Handelskade, Amsterdam 1916

N.V. tot AANNEMING van WERKEN

voorheen H. J. NEDERHORST

te GOUDA

Directeuren: H. J. NEDERHORST & P. BOKHOVEN

BURGERLIJKE en WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
CONSTRUCTEURS VAN GEWAPEND BETON

Bankgebouw R. Mees & Zn.
Rotterdam 1905

Hellingen Gew. Beton
Kinderdijk 1916

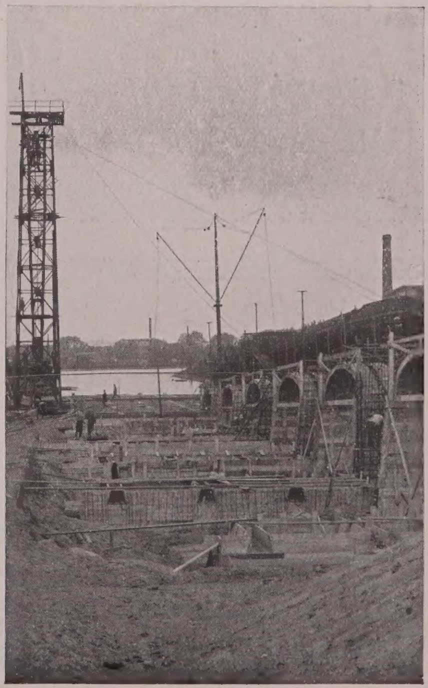

GLASSCHILDERKUNST — GLAS-IN-LOOD — KERKBESCHILDERING
OPGERICHT 1882 — FIRMA E. LÖNRER — HOFLEVERANCIER
UTRECHT : STATIONSPLEIN 17
ARTISTIEK EN DEGELIJK INGEBRAND WERK GEGARANDEERD

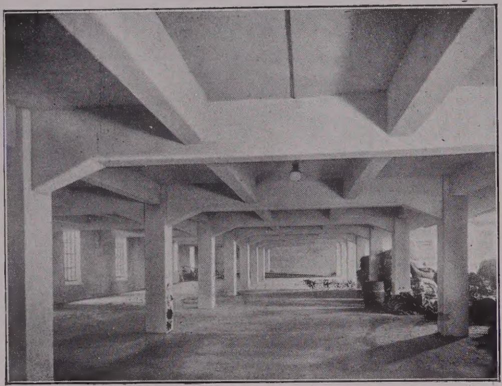

Suikerpakhuis voor de
Coöp. Beetwortelsuikerfabriek te Stampersgat

H. VRIENS, BREDA

Telefoon Interc. 321

HOLLE BETONVLOEREN

Systeem DHAVÉ

Ontwerpen en uitvoeren van alle voorkomende werken in GEWAPEND BETON

EMILE SANDERS

TELEFOON NOORD 6135

AMSTERDAM - 409 MARNIXSTRAAT

Prismatische Tegels „Vera-Lux" voor Trottoir-, Kelder- en Binnenlichten

Glasroeden systeem Pennycook

PARKETVLOEREN, alle systemen in diverse uitvoeringen, eenvoudige en rijke dessins

SMEED-IJZEREN KLEERKASTEN, voor kantoren, fabrieken, ziekenhuizen enz.

A. S. KEY - Rotterdam

LEUVEHAVEN 28

Modern Hang= en Sluitwerk

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
TOT HET MAKEN VAN WERKEN IN
GEWAPEND BETON

Gestort Kapitaal......... ƒ 1.600.000.— OPGERICHT 1902 Reserves................ ƒ 260.000.—

GROOTHERTOGINNELAAN 258 'S-GRAVENHAGE TELEFOONNUMMERS 138—139

BIJKANTOREN:

INDIË: WELTEVREDEN, KONINGSPLEIN 15 OOST
SOERABAJA, GOEBENG KONINGINNEWEG 33

CHILI: SANTIAGO, HUÉRFANOS 1039 CASILLA 307
SAN ANTONIO, EMPRESA CONSTRUCTORA DEL PUERTO

UITVOERING VAN ALLE WERKEN IN
GEWAPEND- EN ONGEWAPEND BETON
MET OF ZONDER BIJKOMENDE WERKEN

NAADLOOZE VLOERBEDEKKING DOLOMENT D.R.P.

IMITATIE-RUBBERVLOEREN MERK „HOLLAND" - EEREPRIJS BRUSSEL 1910

Naaml. Vennootschap TECHNISCH BUREAU
AMSTERDAM v/h MOENS & BECK ROKIN 122

TELEGRAM-ADRES: MOENSBECK ◇ ◇ TELEFOON INTERCOMMUNAAL NOORD 3817

Weet U welke de EERSTE EISCH is, die aan Uw huis gesteld moet kunnen worden? ◇ Dat ge daarin beveiligd zijt tegen brandgevaar. ◇ EN DAT ZIJT GE NIET, wanneer Uw huis niet BRANDVRIJ is gemaakt met ons HARINGGRAATSTAAL. ◇ Vraagt Uw Architect bij den

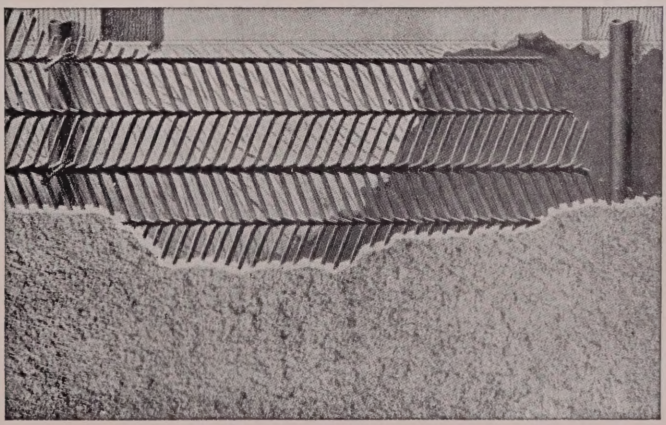

HARINGGRAATSTAAL

Op een gedeelte is de ruwe (eerste laag) bepleistering aangebracht

bouw ons HARINGGRAATSTAAL toe te passen. ◇ Zorgt, dat voor de plafonds geen riet, doch HARINGGRAATSTAAL als ondergrond voor de bepleistering gebruikt wordt. ◇ Ook voor binnenmuren en trapbekleedingen is HARINGGRAATSTAAL het beste materiaal.

Otis liften

In de Otis liften is het comfortabele, het luxieuse en het betrouwbare vereenigd. Wij leverden reeds vele aan Kur-Hotels, Casino's, etc.

Fred. Stieltjes & Co. Keizersgr. 745-7. Tel. 237. Amsterdam.

In de
hoogste
gebouwen,
voornaamste
hotels en
bankinstellingen
en
grootste
magazijnen
in
Amerika en Europa

Woolworth Building, New York
29 Liften.

Elbe-tunnel, Hamburg
12 Liften.

Nederlandsche Bank, A'dam
3 Liften.

Carlton Hotel, Londen.
5 Liften

London Underground Railway
185 Liften.

enz. enz.

Otis liften

Otis liften
zijn door hare eenvoudige bediening en absolute veiligheid in gebruik in de **Grootste en Chicste Hotels der Wereld.**

Fred. Stieltjes & Co. Keizersgr. 745-7. Tel. 237. Amsterdam.

„CERESIT"

maakt NATTE kelders
en VOCHTIGE muren
KURKDROOG

HENRI HUINCK & ALEX. IMHOFF
ROTTERDAM
UTRECHT

Firma J. H. A. GOGARN
ROTTERDAM
Magazijnen: Groote Markt 30 - Telefoon 1774-1775
Fabriek: Gouvernestraat 68-72

Woning-Inrichtingen Kantoor- en Kamerbetimmeringen

Volgens ingezonden teekening of naar eigen ontwerp

Oud-Hollandsche, Friesche en Zeeuwsche Kasten enz.,

naar origineele modellen

Behangerij - Stoffeerderij - Beddenmakerij

EX LIBRIS
DR GUSTAV SCHUELER
HABENT SUA FATA LIBELLI

BIBLIOTHEEK VOOR DE

MODERNE HOLLANDSCHE ARCHITECTUUR

DERDE DEEL

AFLEVERING N° 1

JAC. VAN GILS, ARCHITECT
TE ROTTERDAM

UITGEGEVEN DOOR
Dr. GUSTAV SCHUELER
TE BUSSUM
1917

JAC. VAN GILS

ARCHITECT - ROTTERDAM

UITGEVOERDE GEBOUWEN,

PROJECTEN ENZ.

UITGEGEVEN DOOR
Dr. GUSTAV SCHUELER, UITGEVER
TE BUSSUM

GEDRUKT DOOR
DRUKKERIJ M. LINDENBAUM & Co.
TE AMSTERDAM

CLICHÉ'S VERVAARDIGD DOOR DE
CLICHÉFABRIEK „POLYGRAPH"
TE HAARLEM

1917

INHOUD

Plaat

Gebouw „De Vereeniging", Schiekade te Rotterdam. Eerste ontwerp 1
Heerenhuis aan den Westersingel te Rotterdam. Eerste Huis, gebouwd in 1896.... 2
Gebouw „De Vereeniging", Schiekade te Rotterdam. Bestaande gevel.... 3
Hôtel „l'Empéreur" te Maastricht. 1901 4
Koetsiershuis, Stal en Bovenwoning te Maastricht. 1901. 5
Zaaltje in het Hôtel „l'Empéreur" te Maastricht. 1901. 6
Huiskamer Mathenesserlaan te Rotterdam. 1905.... 7
4 Heerenhuizen Mathenesserlaan 292-298 te Rotterdam. 1905/6 8
Vergader- en Bedeellokaal met Woonhuis te Kralingen 9
Villa Mathenesserlaan hoek Heemraadsingel te Rotterdam. 1906.... 10
Hal, Heerenhuis Mathenesserlaan te Rotterdam. 1907.. 11
Villa Heemraadsingel te Rotterdam. 1907.... 12
Schouw, Huis Mathenesserlaan 312 te Rotterdam.... 13
Intérieur Bovenhal, M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam. 1908.... 14
M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam. 1908.... 15
Intérieur Benedenhal, M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam. 1908.... 16
Détail Ingang, M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam. 1908.... 17
Ontvangzaal, M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam. 1908.... 18
Heerenhuis Heemraadsingel te Rotterdam. 1910.... 19
Hoofdingang, Heerenhuis Heemraadsingel te Rotterdam. 1910.... 20
Heerenhuizen Heemraadsingel 204-206 te Rotterdam. 1911. 21
Heerenhuis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912.... 22
Perspectivisch aanzicht van het Heerenhuis Westersingel 65 te Rotterdam. Teekening van Johan Briedé 1912. 23
Woonkamer, Huis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912. 24
Zaal, Huis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912.... 25
Hal, Huis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912.... 26
Bovenhal, Huis Westersingel 65 te Rotterdam.... 27
Huiskamer, Heerenhuis Heemraadsingel te Rotterdam. 1911.... 28
Heerenhuis Calandstraat te Rotterdam. 1913.... 29
Salon, Huis Calandstraat te Rotterdam. 1913.... 30
Woonkamer, Huis Calandstraat te Rotterdam. 1913.... 31
Groep Heerenhuizen 's Gravendijkwal te Rotterdam. 1912. 32

Plaat

Groep Volkswoningen aan de Jasmijnstraat te Rotterdam. 1913.... 33
Hal, Heerenhuis 's Gravendijkwal 60 te Rotterdam. 1912. 34
Heerenhuizen Parklaan 22 en 24 te Rotterdam. 1912. . 35
Hal, Heerenhuis Parklaan 24 te Rotterdam. 1912.... 36
Intérieur Huiskamer, Villa te Hillegersberg. 1916.... 37
Intérieur Salon, Villa te Hillegersberg 1916 38
Groep Heerenhuizen aan de Mathenesserlaan te Rotterdam (in aanbouw). 1916.... 39
Gerestaureerde Kerktoren te Oirschot 1911.... 40
Ingestorte Toren te Oirschot. 1904.... 41
Gerestaureerde Toren te Oirschot. 1906—1911.... 42
Toren der R.K. Kerk te Stratum. 1911. 43
St. Laurentiuskerk te Roskilde (Denemarken). 1912.... 44
Intérieur, St. Laurentiuskerk te Roskilde (Denemarken). 1912.... 45
Voorloopig ontwerp van de R.K. Kerk te Hilversum. 1913. 46
Achtergevel, R.K. Kerk te Hilversum. 47
Intérieur, R.K. Kerk te Hilversum 48
Hulpkerk te Rotterdam. 1914.... 49
Intérieur, Hulpkerk te Rotterdam. 1914.... 50
R.K. Kerk te Delft 51
Intérieur, R.K. Kerk te Delft.... 52
Ontwerp Kantoorgebouw der N.V. Vulcaan Coal Company te Rotterdam 53
Directiezaal, Kantoorgebouw N.V. Vulcaan Coal Company te Rotterdam 54
Publieke Hal, Kantoorgebouw N V. Vulcaan Coal Company te Rotterdam.... 55
Voorloopig Schetsontwerp. 56
Voorloopige Schets 57
Voorloopig Ontwerp Bioscoopgebouw te Rotterdam.... 58
Voorontwerp Intieme Schouwburg te Rotterdam 59
Schets voor de oplossing van het Coolsingel-Hofplein-vraagstuk te Rotterdam. Gezicht gedacht van af den Toren van het Nieuwe Stadhuis. Juli 1916.... 60
Schets voor de oplossing van het Coolsingel-Hofplein-vraagstuk te Rotterdam. Fantasieontwerp met behoud van den Molen tegenover de nieuwgedachte Beurs. Juli 1916.... 61
Schets voor de oplossing van het Coolsingel-Hofplein-vraagstuk te Rotterdam. Schets voor een nieuw Beurs-gebouw. Juli 1916.... 62
Schets van een Schouwburg te Rotterdam. 1916.... 63

INLEIDING

Onze hedendaagsche bouwkundige wereld kenmerkt zich door twee groepen van architecten, namelijk: de eene wordt vertegenwoordigd door die bouwmeesters, welke, evenals meerdere kunstbeoefenaars, gegroeid zijn uit de practijk, uit het atelier, de werkplaats, zij, die eerst het practische der bouwkunde, het timmeren of het metselen hebben geleerd en daarna of gelijktijdig hunne theoretische studiën moesten maken. De andere groep, welke den meer wetenschappelijken weg volgde, zijn zij die op de school, de Academie of de Hooge School hunne studiën voltooiden en welke tegenwoordig zeker niet het kleinste getal uitmaken der nieuwere architecten: de Bouwkundig-Ingenieurs. Voor beide groepen komt het er vóór alles op aan van nature een artistieken aanleg te bezitten om eenigszins boven het middelmatige als dusdanig te kunnen uitblinken.

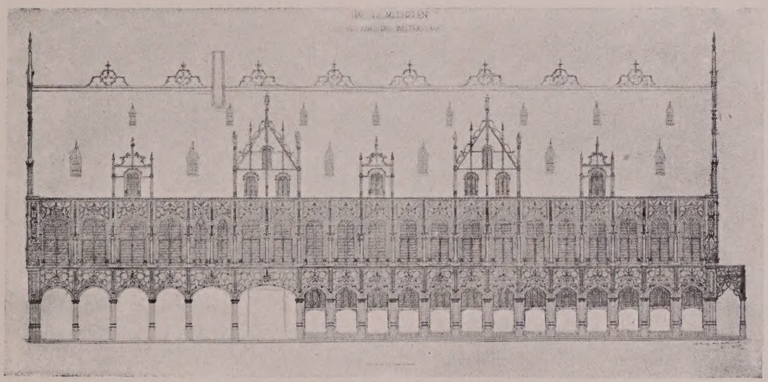

Hal te Mechelen. — Gevel a/d Befferstraat.

Terwijl de uit de practijk opgegroeide architecten hun compositiekennis meer zelfstandig hebben moeten vormen, waardoor in het algemeen hunne scheppingen in den beginne onafhankelijker en persoonlijker zijn, staat hier tegenover, dat de geschoolde bouwmeesters onwillekeurig meer onder den invloed staan van hunne leermeesters of professoren en zij daardoor moeilijker onmiddellijk hun eigen persoonlijk kachet in hunne scheppingen kunnen leggen.

Een gevolg hiervan is, dat de eersten zich vlugger zelfstandig kunnen ontwikkelen, terwijl daarentegen de anderen zeer merkbaar de moeilijkheid ondervinden om zich van den onderganen invloed vrij te maken.

Dezelfde moeilijkheid ondervindt een zekere groep van architecten, die den een of anderen bekwamen grootmeester tracht na te volgen of zijn geniale scheppingen beproeft te hervormen.

Jac. van Gils, ofschoon niet een der grootste, toch een der beste architecten van onzen tijd en wiens werken in deze aflevering voorkomen, behoort tot

de uit de practijk gegroeide bouwmeesters, die door grondige studiën degene geworden is, die hij thans is. Door het bestudeeren der beste monumenten uit het verleden, leidde dit hem onwillekeurig tot de beoefening der kerkelijke kunst. Immers op dit gebied zijn de meeste en de beste voorbeelden uit vroegere eeuwen te vinden.

In den tijd toen vooral in ons land Katholieke kerken noodig waren, vond de groote kerkenbouwer, Dr. P. H. J. Cuypers een rijk arbeidsveld om zijne talenten te ontplooien.

Jac. van Gils, die, door zijne studiën, in het begin zijner loopbaan wel in aanmerking kwam voor de herstelling van eenige monumenten, heeft op het gebied van nieuwe kerkelijke kunst nog weinig gelegenheid gehad zijne talenten te laten spreken. Het is een zeer betreurenswaardig kenteeken des tijds, dat, wanneer een nieuwe kerk

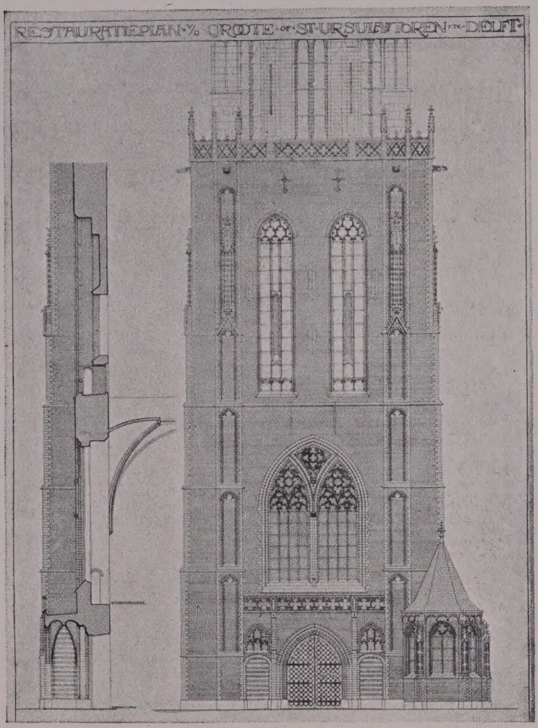

Herstelling Toren Groote Markt, Delft.

Opmeting Grafzerk, Noordwijk.

moet worden gebouwd, het niet zelden gebeurt, dat niet gevraagd wordt wie in deze de best onderlegde architect is, en het geschiedt maar al te vaak, dat zich hiervoor twintig architecten-sollicitanten voordoen en dat het gros, ik zou zelfs durven beweren, 95 % dier sollicitanten op dit speciaal gebied het zeer zeker niet veel verder gebracht hebben dan de kennis van een gewoon timmerman of metselaar.

Nog betreurenswaardiger is het, dat bij de keuze van den bouwmeester het haast natuurlijk wordt gevonden, dat heel andere argumenten op den voorgrond geplaatst worden dan capaciteiten, en dat aan hem, die de beste commis-voyageur-manieren er op na kan houden of de noodige kruiwagens heeft, de opdracht verleend wordt. Het is wel verwonderlijk, dat juist daar, waar de kunst, gebaseerd op de traditie, het meest respect verdiende, zij over het algemeen niet de meeste waardeering ondervindt.

Jac. van Gils is door den bouw der kerken te Delft en te Hilversum in de gelegenheid gesteld geworden te toonen, dat hij voor de taak op dit speciaal gebied berekend is, en hij heeft bewezen, dat met zeer beperkte middelen en op een moeilijk

en gedrongen terrein als te Delft een goed bouwwerk gemaakt kan worden. Ik releveer dit, omdat beide kerken bekritiseerd zijn geworden en er toen gewezen is op de minder gunstige ligging van enkele ruimten der kerk ten opzichte van andere deelen.

Wanneer bij een tamelijk flink bouwwerk de plaatsruimte uit zuinigheidsbegrip niet in verhouding kan zijn tot de gewenschte hoogte, zijn dit voorzeker wel punten, die door den criticus bij de beoordeeling ten deze in het oog hadden mogen worden gehouden, vooral, daar van de drie te Delft en de drie te Hilversum nieuw gebouwde kerken aan Van Gils de goedkoopste met de minst gunstige terreinsituatie werden opgedragen en door hem met een goed resultaat tot stand zijn gebracht.

Terecht releveert dan ook Van Gils in het boek „Oude en Nieuwe Bouwkunst te Rotterdam":

„Onze tijd is niet de tijd van prestaties maar die der critiek, de tijd van uit-

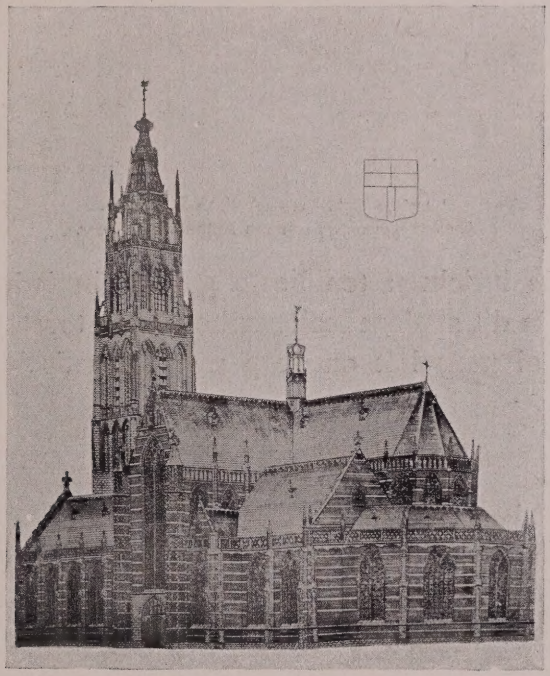

St. Laurenskerk te Rotterdam, voltooid gedacht.

rafelen en ontleden, van redeneeren en theorie. Men mag niet meer scheppen volgens eigen aandrang en gevoelen, doch dient vooral het weten op de eerste plaats te stellen en de fantaisie, het gevoel, pas op de tweede of zelfs op de derde plaats. Men vraagt meestal niet bij het beschouwen van een bouwwerk of de maker schoonheid zocht, of hij iets te zeggen had, om duidelijk zijn gevoelens in steen uit te drukken, of hij het vak meester was. Men, en zoo zijn er velen, wil iets nieuws, geeft zich geen rekenschap of dit wel mogelijk is en of het werkelijk zoo nieuw is, wat als zoodanig wordt aangeprezen".

Dat door de beoefening der kerkelijke kunst de burgerlijke of profane bouw niet behoeft te worden uitgesloten, ziet men, om maar een voorbeeld te nemen, wederom aan Dr. Cuypers, die in een tijd van algeheel verval, een Rijksmuseum, een Centraalstation en verschillende goede woningen te Amsterdam gebouwd heeft.

In en buiten zijn woon- en geboortestad Rotterdam, heeft Jac. van Gils verschillende bouwwerken tot stand gebracht, waarmede hij veel succes heeft kunnen

inoogsten. Een der belangrijkste bouwwerken is wel de „Van Dooren's Stichting" aan het Calandsplein, een imposant gebouw, grootsch van opvatting in lijn en compositie.

Van de werken uit den laatsten tijd zijn vooral te vermelden: het Coolsingelplan van Van Gils en Klaver, welk plan door eenige collega's afbrekend werd beoordeeld,

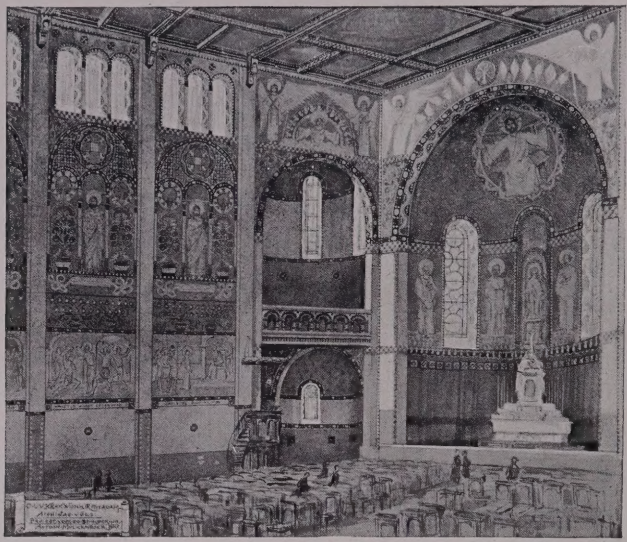

Interieur O. L. Vrouwekerk te Rotterdam.
Decoratieve ontwerpen van Anton Molkenboer.

doch hetwelk vele goede inzichten ten beste gaf en in ieder geval toonde, dat hij voor de voor Rotterdam in dit stadsgedeelte onhoudbare toestanden, als Rotterdammer, een helderen blik had, al mag het ontwerp wat fantastisch zijn geworden.

Voorloopige schets voor Concertzaal.

Nog zijn vermeldenswaardig zijn ontwerpen der gevels voor de aan hem opgedragen kantoorgebouwen der N. V. Vulcaan Coal Cy., een intiem theater, een bioscooptheater en andere in dit werk voorkomende projecten.

Ook als Directeur der Burgeravondschool te Maastricht, heeft hij zich als paedagoog lang niet onverdienstelijk gemaakt.

Jhr. J. A. GRAAFLAND,
Architect.

WOON- EN HEERENHUIZEN ENZ.

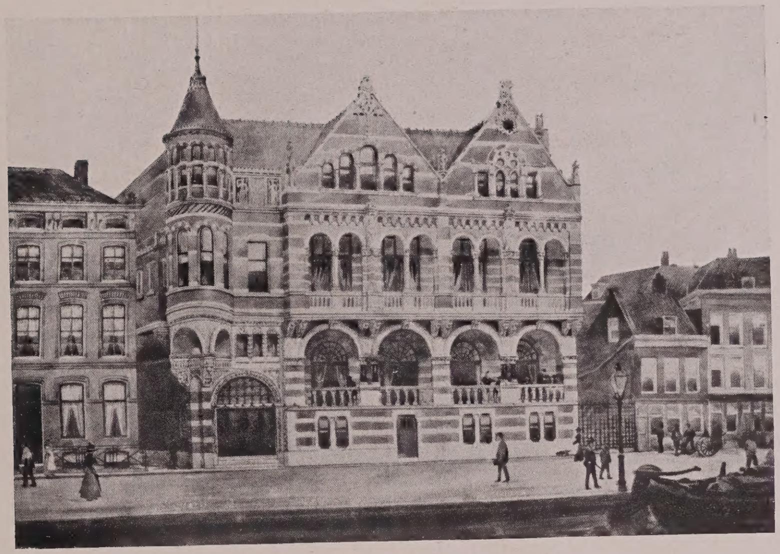

Plaat I. Gebouw „De Vereeniging", Schiekade te Rotterdam.
Eerste ontwerp.

Plaat 2. Heerenhuis aan den Westersingel te Rotterdam. Eerste Huis, gebouwd in 1896.

Plaat 4. Hôtel „l'Empéreur" te Maastricht. 1901.

Plaat 5. Koetsiershuis, Stal en Bovenwoning te Maastricht. 1901.

Plaat 6. Zaaltje in het Hôtel „l'Empéreur" te Maastricht. 1901

Plaat 7. Huiskamer Mathenesserlaan te Rotterdam. 1905.

Plaat 8. 4 Heerenhuizen Mathenesserlaan 292-298 te Rotterdam. 1905/6.

Plaat 9. Vergader- en Bedeellokaal met Woonhuis te Kralingen.

Plaat 10. Villa Mathenesserlaan hoek Heemraadsingel te Rotterdam. 1906.

Plaat 11. Hal, Heerenhuis Mathenesserlaan te Rotterdam. 1907.

Plaat 12. Villa Heemraadsingel te Rotterdam. 1907.

Plaat 13. Schouw, Huis Mathenesserlaan 312 te Rotterdam.

Plaat 14. Intérieur Bovenhal, M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam. 1908.

Plaat 17. Détail Ingang, M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam 1908.

Plaat 18. Ontvangzaal, M. C. van Dooren's Gesticht te Rotterdam. 1908.

Plaat 19. Heerenhuis Heemraadsingel te Rotterdam. 1910.

Plaat 20. Hoofdingang, Heerenhuis Heemraadsingel te Rotterdam. 1910.

Plaat 21. Heerenhuizen Heemraadsingel 204-206 te Rotterdam. 1911.

Plaat 22. Heerenhuis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912.

Plaat 24. Woonkamer, Huis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912.

Plaat 25. Zaal, Huis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912.

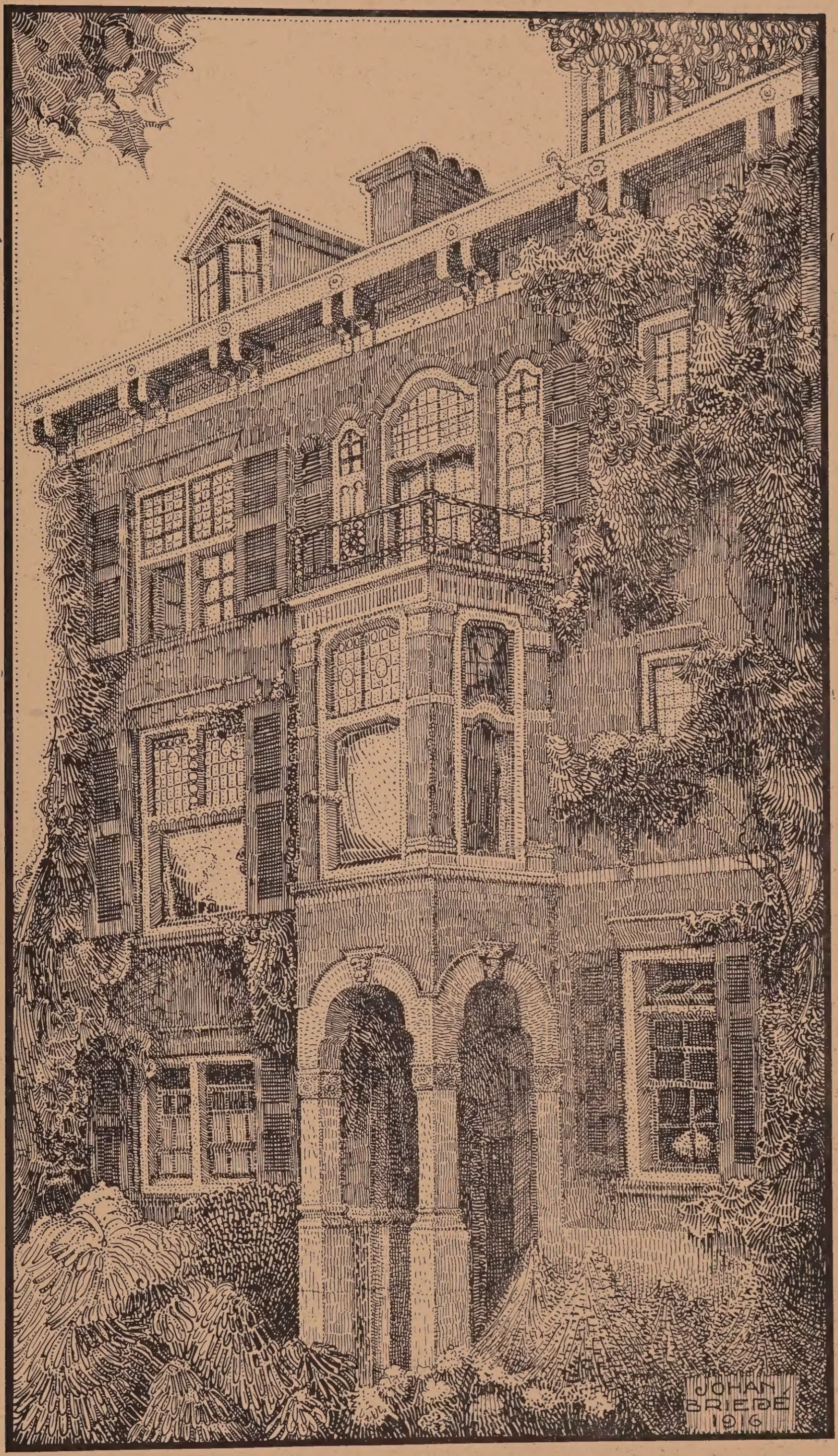

Plaat 23. Perspectivisch aanzicht van het Heerenhuis Westersingel 65 te Rotterdam. Teekening van Johan Briedé 1912.

Plaat 26. Hal, Huis Westersingel 65 te Rotterdam. 1912.

Plaat 27. Bovenhal, Huis Westersingel 65 te Rotterdam.

Plaat 28. Huiskamer, Heerenhuis Heemraadsingel te Rotterdam. 1911.

Plaat 29. Heerenhuis Calandstraat te Rotterdam. 1913.

Plaat 30. Salon, Huis Calandstraat te Rotterdam. 1913.

Plaat 31. Woonkamer, Huis Calandstraat te Rotterdam. 1913.

Plaat 32. Groep Heerenhuizen 's Gravendijkwal te Rotterdam. 1912.

Plaat 33. Groep Volkswoningen aan de Jasmijnstraat te Rotterdam. 1913.

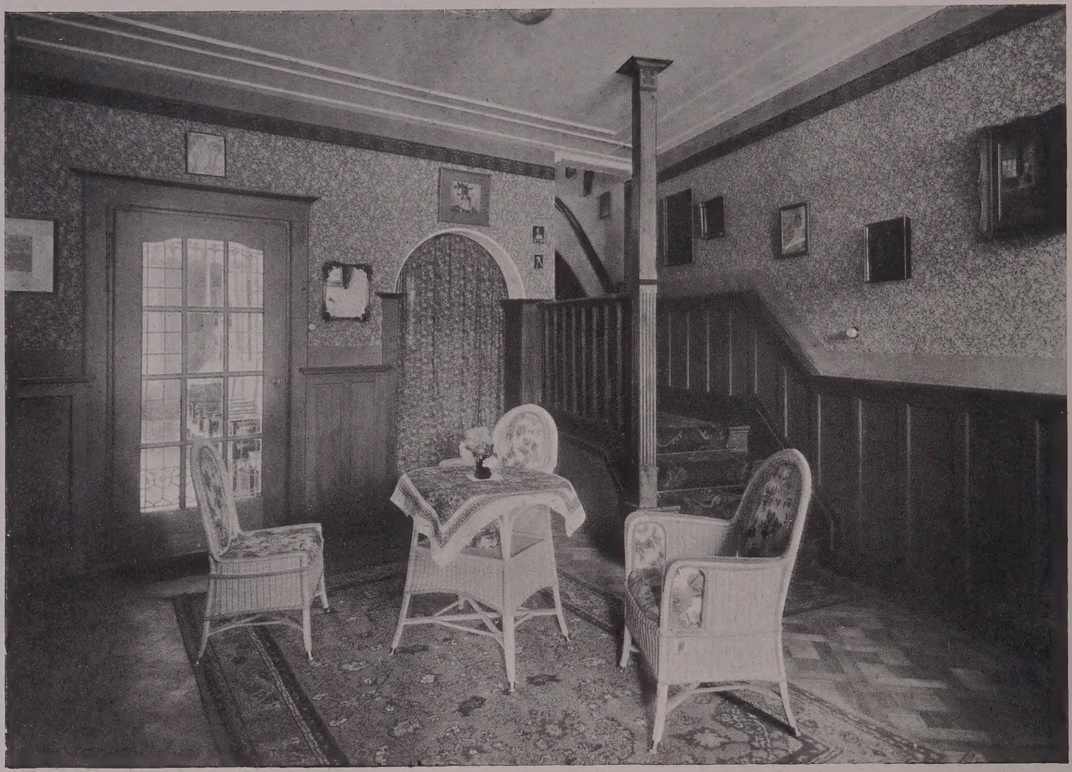

Plaat 34. Hal, Heerenhuis 's Gravendijkwal 60 te Rotterdam. 1912.

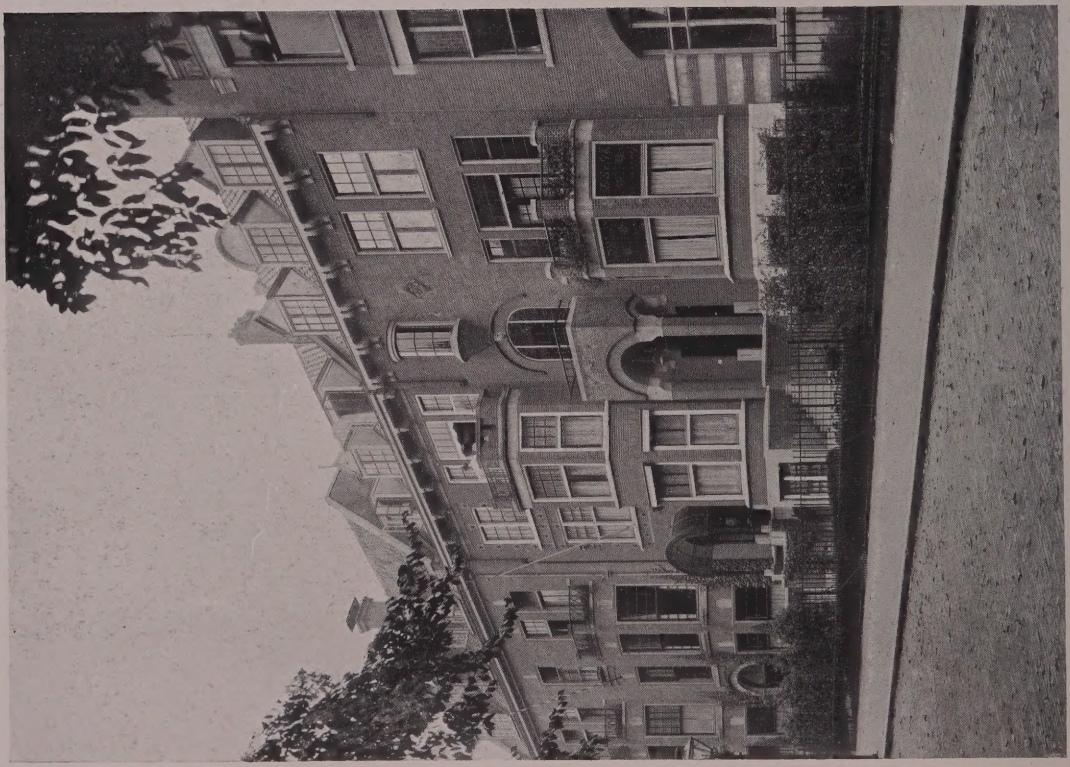

Plaat 35. Heerenhuizen Parklaan 22 en 24 te Rotterdam. 1912.

Plaat 36. Hal, Heerenhuis Parklaan 24 te Rotterdam. 1912.

Plaat 37. Interieur Huiskamer, Villa te Hillegersberg. 1916.

Plaat 38. Interieur Salon, Villa te Hillegersberg. 1916.

Plaat 39. Groep Heerenhuizen aan de Mathenesserlaan te Rotterdam (in aanbouw). 1916.

KERKEN

Plaat 40. Gerestaureerde Kerktoren te Oirschot. 1911.

Plaat 41. Ingestorte Toren te Oirschot. 1904.

Plaat 42. Gerestaureerde Toren te Oirschot. 1906—1911.

Plaat 43. Toren der R.K. Kerk te Stratum. 1911.

Plaat 44. St. Laurentiuskerk te Roskilde (Denemarken). 1912.

Plaat 45. Intérieur, St. Laurentiuskerk te Roskilde (Denemarken). 1912.

Plaat 46. Voorloopig ontwerp van de R.K. Kerk te Hilversum. 1913.

Plaat 47. Achtergevel, R.K. Kerk te Hilversum.

Plaat 48. Interieur, R.K. Kerk te Hilversum.

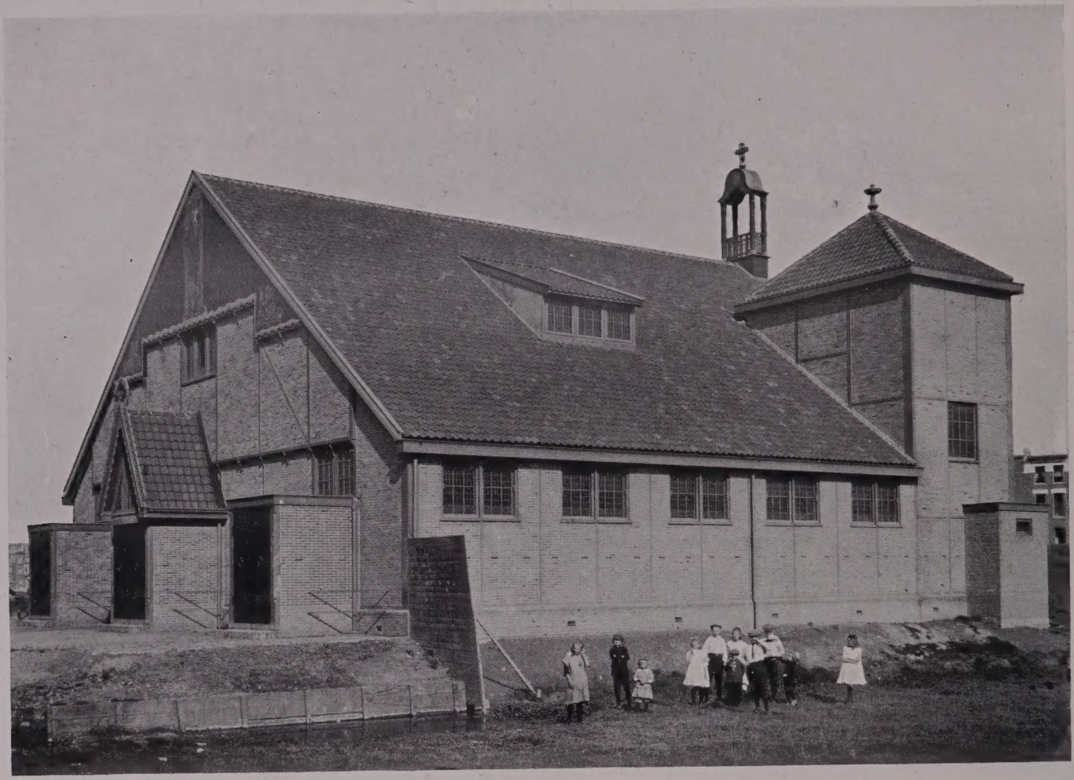

Plaat 49. Hulpkerk te Rotterdam. 1914.

Plaat 50. Interieur, Hulpkerk te Rotterdam. 1914.

Plaat 51. R.K Kerk te Delft.

Plaat 52. Intérieur, R.K. Kerk te Delft.

ONTWERPEN

Plaat 53. Ontwerp Kantoorgebouw der N.V. Vulcaan Coal Company te Rotterdam.

Plaat 54. Directiezaal, Kantoorgebouw N.V. Vulcaan Coal Company te Rotterdam.

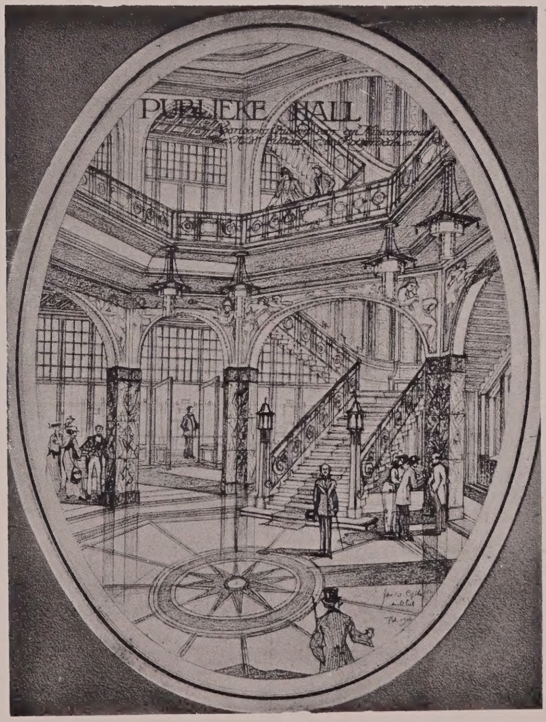

Plaat 55. Publieke Hal, Kantoorgebouw N.V. Vulcaan Coal Company te Rotterdam.

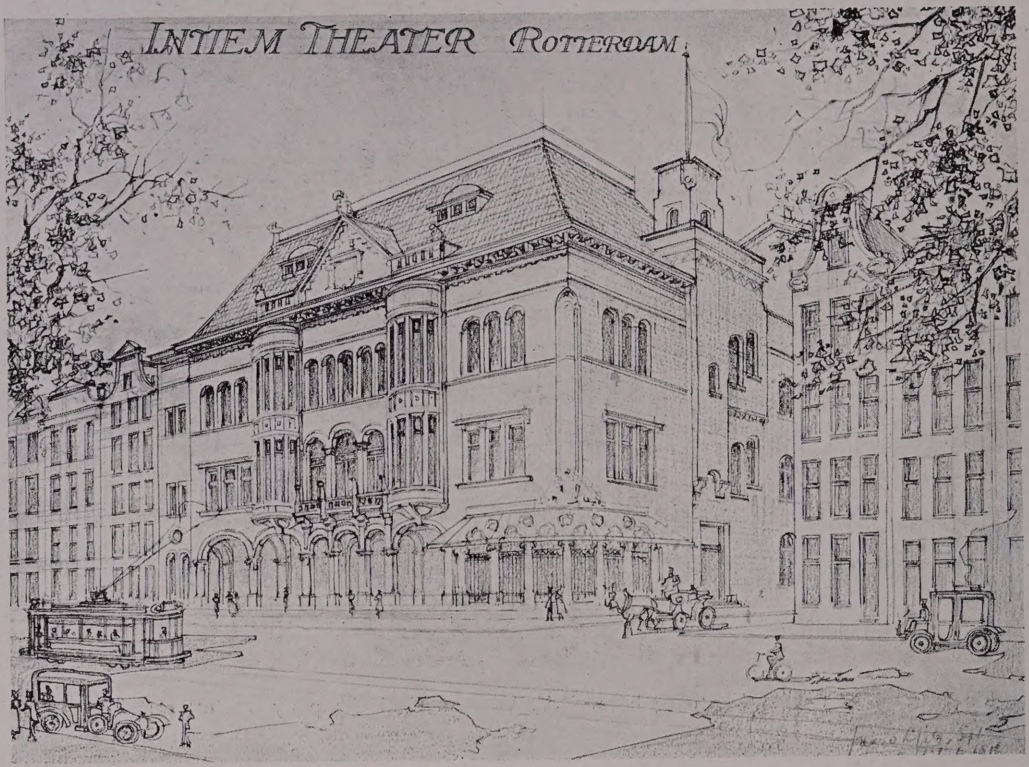

Plaat 56. Voorloopig Schetsontwerp.

Plaat 57. Voorloopige Schets.

Plaat 58. Voorloopig Ontwerp Bioscoopgebouw te Rotterdam.

Plaat 59. Voorontwerp Intieme Schouwburg te Rotterdam.

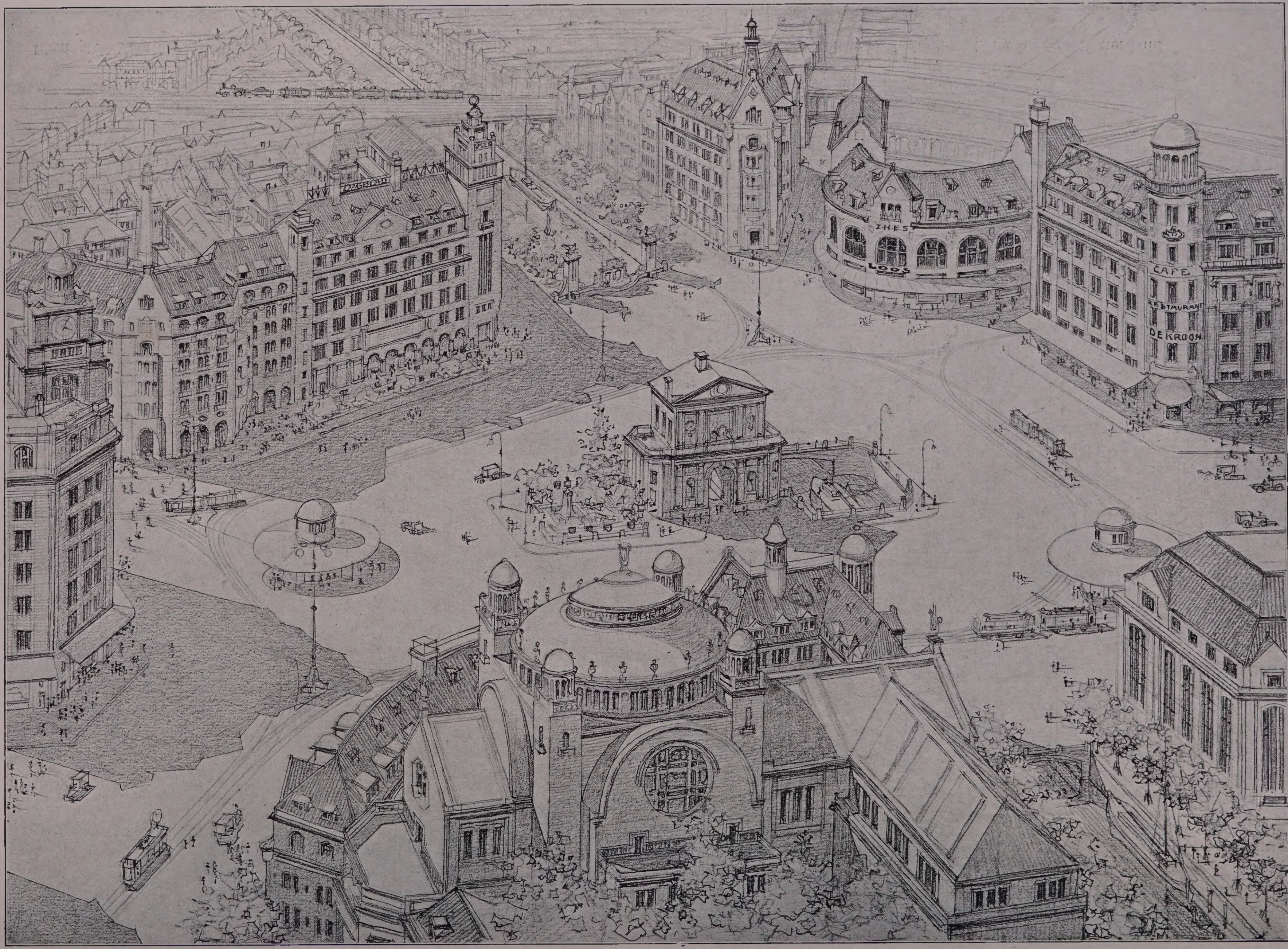

Plaat 60. Schets voor de oplossing van het Coolsingel-Hofplein-vraagstuk te Rotterdam.
Gezicht gedacht van af den Toren van het Nieuwe Stadhuis. Juli 1916.

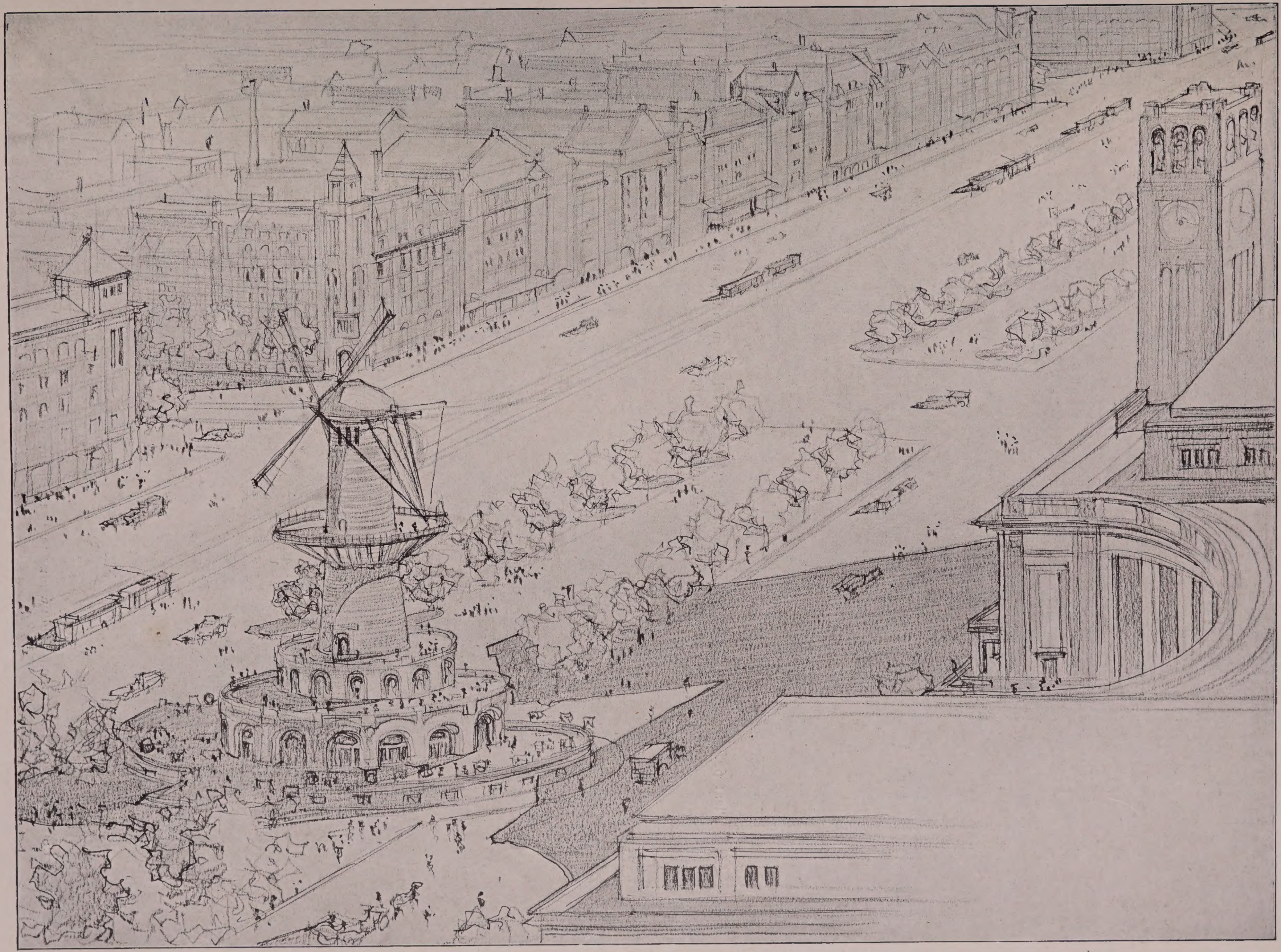

Plaat 61. Schets voor de oplossing van het Coolsingel-Hofplein-vraagstuk te Rotterdam.
Fantasieontwerp met behoud van den Molen tegenover de nieuwgedachte Beurs. Juli 1916.

Plaat 62. Schets voor de oplossing van het Coolsingel-Hofplein-vraagstuk te Rotterdam.
Schets voor een nieuw Beursgebouw. Juli 1916.

Plaat 63. Schets van een Schouwburg te Rotterdam. 1916

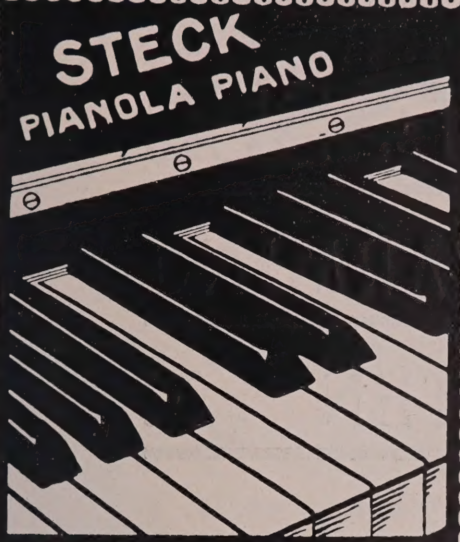

C.C. BENDER

HOFLEVERANCIER

AMSTERDAM, ARNHEM, LEIDEN, ROTTERDAM.

PIANINO'S, ORGELS, MIGNON- EN SALONVLEUGELS, PIANOLA-PIANO'S, ORCHESTRELLES.

H. FERMIN

DEN HAAG

KUNSTNIJVERHEID

METAALBEWERKING
LICHTKRONEN BESLAG
GRAVEER- EN CISELEER-WERK VERGULDEN ENZ

JOHS VAN DER MADE DZ & ZOON

HOUTHANDEL

STOOMHOUTZAGERIJ EN SCHAVERIJ

KLUNDERT

Leveren in den kortst mogelijken tijd VUREN-, DENNEN-, GRENEN-, AMER. GRENEN en EIKEN BESTEKHOUT, alsmede DAMWAND met mes en groef

Telegram-Adres: VANDERMADE INTERC. TELEFOON No. 1

ALGEHEELE WONINGINRICHTING

A. VAN HATTEM & ZOON

BEHANGERS EN STOFFEERDERS

ROTTERDAM

TELEFOON 3931

OPPERT 78
GED. BINNENROTTE 67

ROTTERDAM AMSTERDAM

HUIJGEN & WESSEL

CENTRALE VERWARMING

STIGLER-LIFTEN

ROTTERDAM AMSTERDAM

P. G. DUCHÂTEAU & ZONEN

ARTISTIEKE METAALBEWERKING

LICHTORNAMENTEN

ROTTERDAM
TELEFOON INTERC. 8325

SCHIEDAM
TELEFOON INTERC. 49

FERD. ENGERS AMSTERDAM

TELEGRAM-ADRES: UBBELOHDE-AMSTERDAM - TELEFOON NOORD 593

NATUURSTEENHANDEL

GRANIET - OBERNKIRCHENER ZANDSTEEN - TUFSTEEN - BASALTLAVA, ENZ.

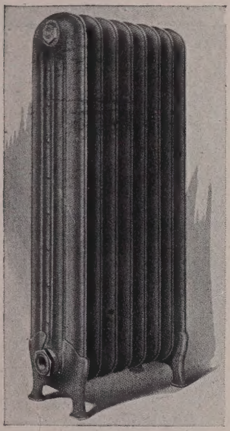

Centrale Verwarming
met
Staalplaat-Radiatoren

Groote brandstof-besparing
Snelle aanwarming
Halve plaatsruimte

Valkenier & de Haas
ROTTERDAM
Leuvehaven 33a - Telefoon 4769

M. STORNI

MOZAIEK- EN TERRAZZOVLOEREN
CERAMIQUEWERKEN EN VLOEREN
:: DECORATIEF GLASMOZAIEK ::

DELFTSCHESTRAAT 47 (Handelsterrein 7)
TELEFOON 6048 - ROTTERDAM

FA. C. ALBERTS & ZOON
AMSTERDAM
RINGKADE 13 - TELEFOON 4252 ZUID

AANNEMERS VAN
BOUWWERKEN
STOOM-TIMMERFABRIEK
GEWAPEND BETON
BEREKENING :: UITVOERING

BRONZEN
WINKELPUIEN - DEUREN - RAMEN
ZIE
GEBOUW PEEK & CLOPPENBURG, AMSTERDAM, NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ EN HET CITY-MAGAZIJN, ROTTERDAM

KOPER- EN BRONSWERKEN
OP ELK GEBIED

BRONZES D'ART TE ROTTERDAM
TELEFOON INTERC. 11929 - 5530 - 5551
MODELLEN OP AANVRAGE

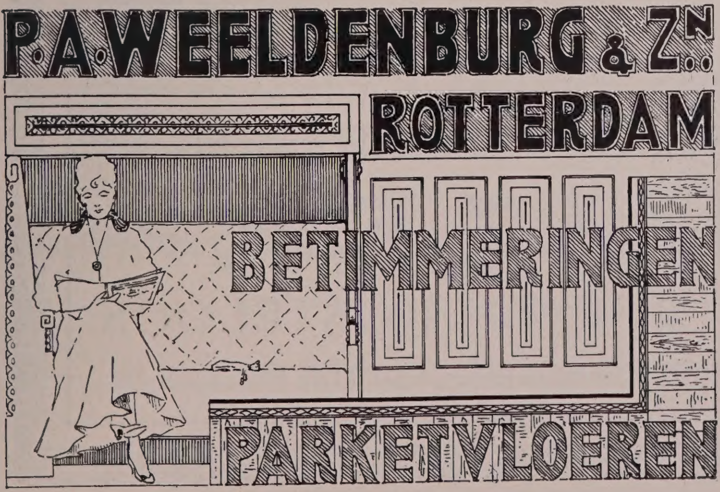

DE LINT & Co.
HOFLEVERANCIERS

GROENENDAAL 44, ROTTERDAM
TELEGRAM-ADRES: „TEGELS" - TELEFOON 2244

METTLACHER VLOER-
:: EN WANDTEGELS ::

KONINKLIJKE ROTTERDAMSCHE BETONIJZER-MAATSCHAPPIJ

V/H VAN WANING & C°.

HOOFDKANTOOR:
ROTTERDAM
TEL. LOK. 1096 - INT. 1097

OPGERICHT 1888
TELEGRAM-ADRESSEN:
BETONIJZER—WANING

FILIAAL:
ENSCHEDE
TELEFOON INTERCOMM. 339

DEPOTS: ZUTPHEN, KRIMPEN AAN DE IJSSEL EN GRONINGEN

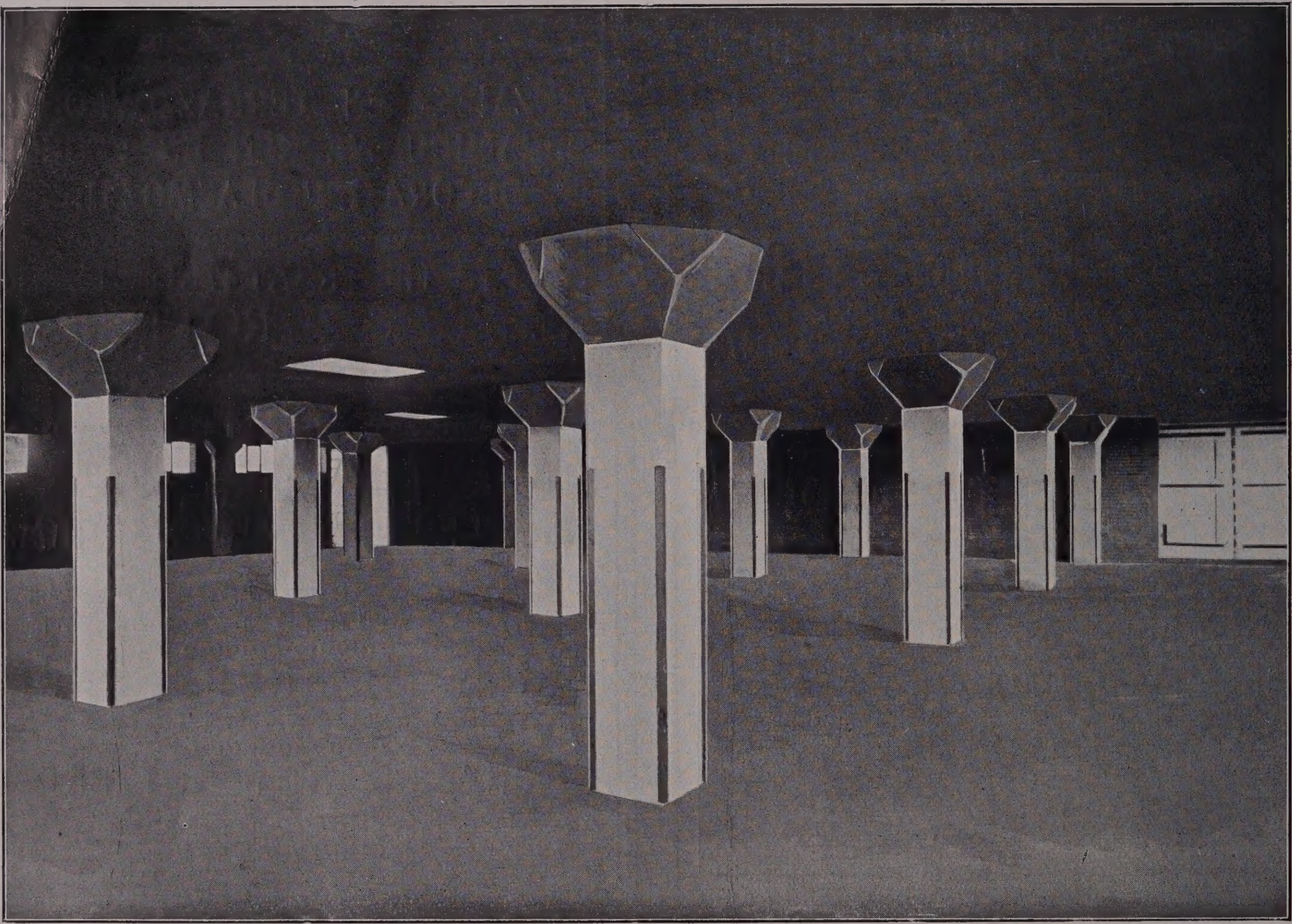

ARCHITECT M. BRINKMAN

BALKLOOZE VLOER (SYSTEEM MUSHROOM) OF PADDESTOELVLOER VAN EEN PAKHUIS VOOR DE N.V. STOOMMEELFABRIEKEN „DE MAAS" TE ROTTERDAM

ONTWERPEN EN UITVOERING VAN ALLE WERKEN IN

BETONIJZER

BEGROOTINGEN EN ONTWERPEN KOSTELOOS

GROOTSTE VOORRADEN EI- EN CIRKELVORMIGE RIOOLBUIZEN, PUTTEN, KOLKEN ENZ.

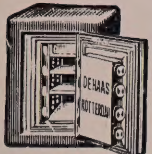

DE HAAS

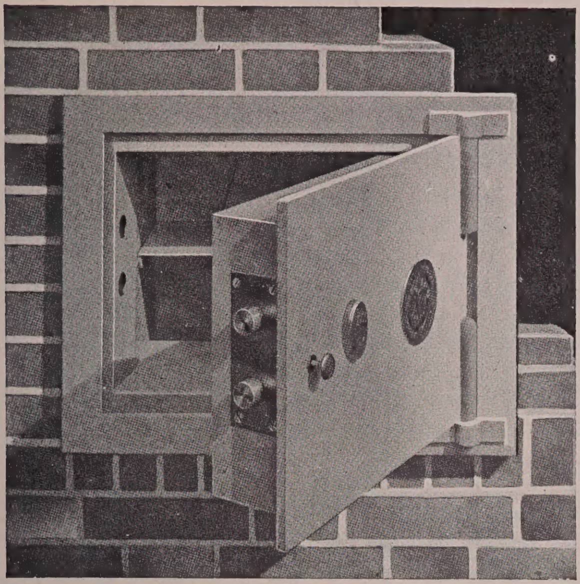

MUURKAST VOOR VILLA'S

ROTTERDAM - TEL. INT. 922

SPECIAAL FABRIEK VAN:

BRANDKASTEN

KLUISDEUREN

MUURKASTEN

SAFE-INRICHTINGEN

PANTSERKELDERS

HILARIUS & Co. - HAARLEM

TELEFOON INTERCOMMUNAAL
1859 KANTOOR EN FABRIEK
1244 (IN GEVAL GEEN GEHOOR 1859)

DAKLEIEN

TELEGRAM-ADRES:
HILARIUS - HAARLEM
A.B.C. CODE 5TH EDITION

GROENE NOORSCHE
VIKING LEIEN

PAARSCHE
L'ESPÉRANCE LEIEN

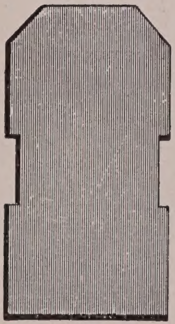

BLAUWE ENGELSCHE
LEIEN
THE VOTTY & BOWYDD
SLATE QUARRIES Co. LTD.

DUITSCHE LEIEN

FABRIKANTEN VAN
ROODKOPEREN EN GEGALVANISEERD IJZEREN LEIHAKEN EN LEISPIJKERS

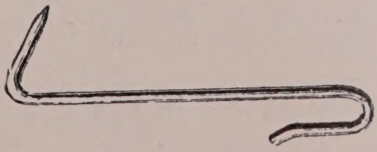

„RUBEROID"-DAKBEDEKKING

Meer dan 1.000.000 M². werden reeds door ons geleverd

IN 1916 WERDEN O.A. DOOR ONS AFGEDEKT:

Woningbouw Kampen	± 4000 M².	Wasch- en Strijkinricht. „De Wijert", Helpman	± 900 M².
Rubberfabriek Loosduinen	± 1000 „	N. V. Beetwortelsuikerfabriek, Sas van Gent	± 2000 „
Marine, ten behoeve H. M. „Atjeh"	± 1100 „	Tribune R. V. en A. V. „Sparta", Rotterdam	± 1200 „
Oude en Nieuwe Gasthuis te Zutphen	± 1800 „	Machinefabriek Fa. Swarttouw, Rotterdam	± 1000 „
Tinfabriek Vlissingen	± 1200 „	Holland-Machinefabriek, Den Haag	± 1000 „
Woningbouw Assen	± 2400 „	Groentendrogerij Fa. Blad & Prins, Schiedam	± 1000 „
Gebouwen v. d. Vliegdienst op het eiland Texel	± 3500 „	Tricotagefabriek Fa. J. E. v. Hasselt, Helpman	± 2000 „
Fabriek van den Heer Ouwerkerk te Overschie	± 1000 „	Kaaspakhuis der F. C. Z. E. V., Leeuwarden	± 1000 „

ENZ. ENZ. ENZ.

VRAAGT MONSTERS EN INLICHTINGEN BIJ:

GEBRS. KRAMER - ROTTERDAM

HOOGSTRAAT 293

P. J. SIMONIS & ZOON = Rotterdam

GEVESTIGD ANNO 1872

Gerard Scholtenstraat 73-75 — Telefoon Intercommunaal 2993

HARDSTEEN
ZANDSTEEN
EN
MARMER-WERKEN

GRAF-MONUMENTEN

GEZICHT OP ONZE NAAR DE EISCHEN DES TIJDS INGERICHTE ATELIERS EN OPSLAGPLAATS

GRANIET
in
diverse soorten,
GESTÖCKT
en
GEPOLIJST

ATELIERS VOOR NATUURSTEENBEWERKING

zoowel voor eenvoudig als voor artistiek werk

NEPONSET PAROID

DAK-BEDEKKING

NEPONSET PRODUCTEN

GEDEPONEERD HANDELSMERK

N.V. BOUWM. M^{IJ} „NEPONSET"
SCHIEKADE 199 - ROTTERDAM

UITVOERING DER WERKEN GESCHIEDT DOOR:
FIRMA C. VAN BUUREN, HOUTTUIN 53, ROTTERDAM

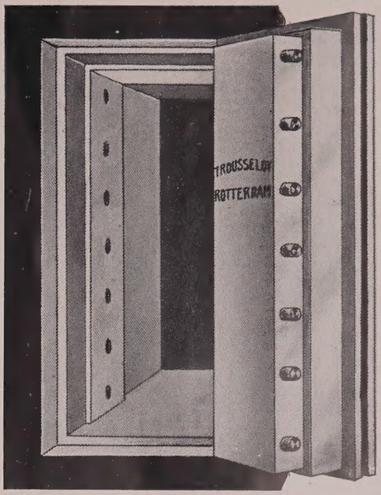

TROUSSELOT
BRANDKASTEN EN KLUIZEN
▪ G. VINK ▪
v/h. F. J. P. TROUSSELOT
ROTTERDAM

RUBBOLEUM
(IMITATIE- ::
RUBBERVLOEREN)

SMAAKVOLLE PATRONEN ▪ LOOPT ZACHT EN AANGENAAM ▪ ONVERSLIJTBAAR

COMPO-ASBEST
NAADLOOZE SANITAIRE VLOEREN
SPECIALE VLOEREN VOOR ZIEKENHUIZEN, SANATORIA, MAGAZIJNEN ENZ. ::

COMPOLITHO
VOCHT- EN ROESTVRIJE ONDERVLOEREN
VOOR
RUBBER, LINOLEUM EN TAPIJTEN

Eenige Fabrikanten: GEBROEDERS VAN WOERKOM - SCHIEDAM
Kantoor: WILLEMSKADE 21 ▪ INTERC. TELEPHOON 75

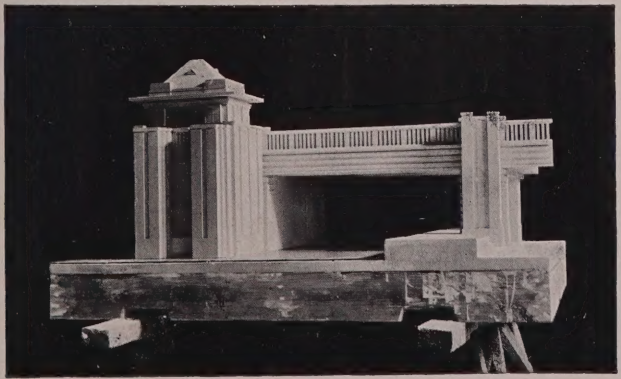

MAQUETTE'S EN ::
:: GIPSMODELLEN

Fa. Wed. J. W. WOLFF & ZONEN
OPPERT 160 -:- ROTTERDAM
TELEFOON 923

IJzerconstructiewerken

Transportinrichtingen

NEDERLANDSCHE
STAALINDUSTRIE

ROTTERDAM

Personen- en Goederenliften

KRANEN

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01556 3808